

Analýza výsledkov aktivít a odporúčania pre budovanie kapacít pre transformáciu uhoľného regiónu horná Nitra.

Bližšie informácie:

Lenka Ilčíková

Koordinátorka za spravodlivú transformáciu hornej Nitry
Priatel'ia Zeme-CEPA

ilcikova@priateliazeme.sk
<http://www.zivotpouhli.sk>

Autor: Mgr. Danica Hullová

Cieľom materiálu je navrhnúť nástroje a odporúčania pre budovanie kapacít, potrebné pre úspešnú a udržateľnú realizáciu vízie transformácie uhoľného regiónu horná Nitra na atraktívny a sebestačný región, kde sa bude ekonomika rozvíjať v symbióze s čistým životným prostredím a dobrým prepojením na iné ekonomické centrá.

Foto: Mesto Prievidza

CEE Bankwatch Network's mission is to prevent environmentally and socially harmful impacts of international development finance, and to promote alternative solutions and public participation.

Learn more:

www.just-transition.info

Obsah:

1. Analýza kapacít a pripravenosti pri transformácii uhoľného regiónu horná Nitra
2. Odporúčania pre budovanie kapacít pri transformácii uhoľného regiónu horná Nitra

1. Analýza kapacít a pripravenosti pri transformácii uhoľného regiónu horná Nitra

1.1 Problémy a potreby identifikované obyvateľmi a potencionálnymi žiadateľmi z regiónu horná Nitra

Výstupy z workshopov a konzultácií s účastníkmi tréningov, realizovanými v rámci projektu Sustainable projects for the coal region in transition a stretnutí s mladými lídrami mesta Prievidze:

Problémy a potreby pri tvorbe a implementácii projektov

- Nízka dostupnosť poradenstva pri príprave projektov,
- Nevyhovujúce spolufinancovanie – vysoké zaťaženie súkromného sektora,
- Nízka úroveň spolupráce (partnerstva) so štátnou správou,
- Komplikovaný jazyk výziev,
- Chýba možnosť pripomienkovať tvorbu výziev,
- Riadiace orgány (RO) nedodržiavajú termíny pri implementácii projektov,
- Potreba zakladania nových neziskových organizácií, ako budúcich žiadateľov projektov so sociálnym aspektom.

Problémy a potreby malého podnikania v regióne

- Nízka podpora malých, miestnych podnikateľov v konkurencii s veľkými hráčmi na trhu,
- Chýba miestna podpora miestnych výrobkov,
- Chýbajú nástroje na podporu a zavádzanie sociálnych inovácií.

Problémy a potreby pri implementácii projektov špecificky v oblasti sociálnej infraštruktúry

- Nedostatočné financie,
- Chýbajúce komunitné plány sociálnych služieb,
- Slabý komunitný život a v rámci neho spolupatričnosť, spoločné komunitné organizovanie a s tým súvisiaca informovanosť, propagácia a motivácia ľudí na komunitnej úrovni,

- Slovensko funguje na rezortnom systéme (každé ministerstvo má svoj vymedzený okruh a medzi nimi je len málo prienikov a logických súvislostí),
- Vysoko nadstavené štandardy v denných stacionároch,
- Komplikované financovanie zariadení pre seniorov (napr. strata dotácie alebo doplácanie obcou),
- Nedostatok dobrovoľníkov,
- Chýbajúci zdravotnícky personál,
- Nadmerná byrokracia pri implementácii projektov,
- Neexistujúce poradenské centrum pre sociálnu ekonomiku,
- Zdĺhavosť tvorby, resp. novelizácii zákonov (najmä v zdravotníctve),
- Starostlivosť o seniorov je problematická vtedy, ak sú deti v zahraničí, alebo ak sú príbuzní, ktorí kvôli seniorom ostávajú doma finančne nedocenení,
- Výška dôchodku nestačí a z toho dôvodu sú malokapacitné zariadenia pre seniorov neudržateľné (zo súčasnej praxe vyplýva minimálny počet seniorov 80 a optimum 120),
- Absencia právnej ochrany seniorov (ktorí majú tendenciu všetko podpísať),
- Chýbajúce nízko prahové zariadenia (na dočasnú pomoc, bez štandardov),
- Existujúce problémy sú viacvrstvové a komplexné, čo na jednej strane spôsobuje, že je náročnejšie im porozumieť, ale na druhej tak strane vzniká priestor na synergie a spoluprácu.

Potreby mladých lídrov

- Potreba budovania projektových kapacít mladých, z ktorých sa tvorí potenciál pre veľké projekty,
- Potreba posilnenia (mesto Prievidza), resp. vytvorenia (ostatné mestá regiónu) regionálneho grantového programu na podporu mini projektov mladých,
- Potreba vytvárať priestor a príležitosti na vzájomnú komunikáciu a výmenu skúseností mladých ľudí z regiónu s mladými ľuďmi iných miest a zahraničia, prenos príkladov dobrej praxe
- Užšie prepojenie mladých s fungujúcimi rozvojovými inštitúciami v regióne (neziskové organizácie, firmy),
- Podpora duálneho vzdelávania,
- Potreba neformálneho vzdelávania zameraného na rozvoj kompetencií mladých, zručnosti a postojov detí a mládeže,
- Podpora tvorivosti, kreativity, samostatnosti, schopnosti mladých spoločne rozhodovať o veciach verejných,
- Podpora podnikania mladých,
- Podpora a rozvoj širšieho spektra voľnočasových aktivít pre mladých,
- Potreba pomoci pri získaní bývania v regióne.

1.2 Možné riziká implementácie a monitoringu Akčného plánu Transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra sa pripravoval od roku 2018. Je súčasťou projektu Transformácia uhoľného regiónu horná Nitra, ktorý spracovala spoločnosť PwC pre Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu a Trenčiansky samosprávny kraj. Projekt bol financovaný Európskou komisiou - Službou na podporu štrukturálnych reforiem (EC SRSS). V júni 2019 bol Akčný plán predložený na schválenie vláde Slovenskej republiky. Akčný plán je dokumentom, ktorý obsahuje východiská, piliere a opatrenia pre realizáciu vízie transformácie regiónu na atraktívny a sebestačný región, kde sa bude ekonomika rozvíjať v symbióze s čistým životným prostredím a dobrým prepojením na iné ekonomické centrá. Proces spracovania Akčného plánu prebiehal participatívne so zapojením kľúčových aktérov a dotknutých skupín od širokej verejnosti, lokálnych aktérov, cez samosprávu, štátnu správu, vládnú úroveň až po Európsku komisiu.

Pre vypracovanie dokumentu bola Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (ÚPVII), sekciou Centrálny koordinačný orgán, zriadená Pracovná skupina pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. Členmi pracovnej skupiny sú ÚPVII, zástupcovia TSK, rezortných ministerstiev, ktoré plnia funkciu riadiacich orgánov operačných programov Partnerskej dohody, miestne samosprávy z regiónu hornej Nitry, zástupcovia občianskej spoločnosti a odbornej verejnosti. Postavenie a pôsobnosť pracovnej skupiny vymedzuje Štatút a rokovací poriadok Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra schvaľuje vláda Slovenskej republiky. Pracovná skupina mala možnosť pripomienkovať Uznesenie vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. Uznesenie vlády ukladá pre implementáciu Akčného plánu základné úlohy a zodpovednosti relevantným ministrom a členov vlády Slovenskej republiky a navrhuje odporúčania pre kľúčových regionálnych aktérov, ktorými sú Trenčiansky samosprávny kraj a Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.

Akčný plán obsahuje aj rámcovú prioritizáciu indikatívnych projektov. Vzhľadom na široký záber Akčného plánu pre transformáciu regiónu z uhoľnej energetiky je navrhnutá prioritizácia iniciatív.

Zohľadnením medzinárodnej praxe (belgické mesto Genk), ako aj lokálnych špecifik a potrieb, je v Akčnom pláne transformácie uhoľného regiónu horná Nitra navrhnutá nasledovná indikatívna prioritizácia opatrení a projektov akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra:

Prioritná os 1 – Stabilizácia a reštart regiónu – v tejto osi je potrebné zastabilizovať región vstupujúci do transformácie. Stabilizáciou regiónu sa rozumie vykonanie opatrení

bezprostredne sa dotýkajúcich útlmu ťažby – teda zameraných na podporu zamestnancov ktorí prídu o prácu, podporu pri bezpečnom a ekologickom ukončení banskej činnosti a podporu pri odstraňovaní environmentálnych dopadov a vplyvov súvisiacich s banskou činnosťou. Zároveň je potrebné reštartovať región, čo znamená podporiť tvorbu nových pracovných miest, inovácií, výskumu a vývoja (ktorých rozvoj trvá dlhšie časové obdobie), podporiť zlepšenie dostupnosti regiónu prostredníctvom investícií do základnej infraštruktúry.

Prioritná os 2 – Zlepšenie života – na stabilizáciu a reštart regiónu nadväzuje prioritná os zameraná na zvyšovanie kvality života v regióne a zvyšovanie atraktivity v regióne. V tejto prioritnej osi ide o podporu iniciatív, ktoré sa týkajú zlepšenia kvality života a životného prostredia, ktoré bolo dotknuté ťažbou a spaľovaním uhlia. To znamená podporu pre zlepšovanie životného prostredia, zvýšenie sociálnej starostlivosti, zlepšenie zdravotníckych služieb, lokálnej infraštruktúry, prípadne podporu spoločenskej revitalizácie.

Prioritná os 3 – Podporné priority – v tejto prioritnej osi sa nachádzajú ostatné podporné iniciatívy a projekty, ktoré nemajú priamy súvis s útlmom baníctva a transformáciou regiónu, avšak nepriamo k nej prispievajú, prípadne prispievajú k zlepšovaniu kvality života alebo sú podpornou oblasťou pre tvorbu dodatočných pracovných miest.

INDIKATÍVNE ROZDELENIE PRIORÍT AKČNÉHO PLÁNU DO PRIORITNÝCH OSÍ JE NASLEDOVNÉ:

Prioritná os 1 - Stabilizácia a reštart regiónu

I.3 Zvýšenie dostupnosti k nadradenej cestnej infraštruktúre

II.1 Podpora inovácií, výskumu a vývoja

II.2 Podpora tvorby nových udržateľných pracovných miest

II.3 Podpora rozvoja malého a stredného podnikania

III.1 Odstraňovanie environmentálnych dopadov a vplyvov

III.2 Rozvoj udržateľnej energetiky

IV.4 Zvýšenie sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva

Prioritná os 2 – Zlepšenie života

I.2 Zvýšenie kvality miestnej cestnej infraštruktúry

III.3 Zlepšovanie životného prostredia

IV.1 Zlepšenie zdravotníckych, medicínsko-kúpeľných a sociálnych služieb

IV.2 Zlepšenie kvality života obyvateľov a spoločenská revitalizácia

IV.3 Zlepšenie vzdelávania a kvalifikácie pracovnej sily

Prioritná os 3 – Podporné priority

I.1 Rozvoj udržateľných a alternatívnych foriem mobility a statickej dopravy

I.4 Rozvoj ostatnej infraštruktúry

II.4 Podpora rozvoja udržateľného poľnohospodárstva a obehovej ekonomiky .

II.5 Podpora rozvoja cestovného ruchu

V Akčnom pláne sú predstavené aj projekty mimo zásobníka indikatívnych projektov. Ide o prvé schválené projekty, ktoré budú v rámci transformácie hornej Nitry realizované, prípadne sú v pokročilom štádiu diskusií. Ide o nasledovné projekty a iniciatívy:

Re-alokácia finančných zdrojov do OPII a ich použitie na infraštruktúrne projekty na hornej Nitre – finančné prostriedky re-alokované na realizáciu obchvatu mesta Prievidza na ceste I/64, na modernizáciu cesty I. triedy I/9 medzi križovatkou s diaľnicou D1 a Mníchovou Lehotou a na pokračovanie prípravných prác na úsekoch rýchlostnej cesty R2 medzi križovatkou s diaľnicou D1 a Novákmi.

Výzva Inteligentný a lepší samosprávny kraj – výzva pod OP EVS, prostredníctvom ktorej bude možné posilniť inštitucionálne kapacity vo vybraných mestách. Trenčiansky samosprávny kraj plánuje výzvu využiť na posilnenie personálnych kapacít v 4 mestách v regióne hornej Nitry.

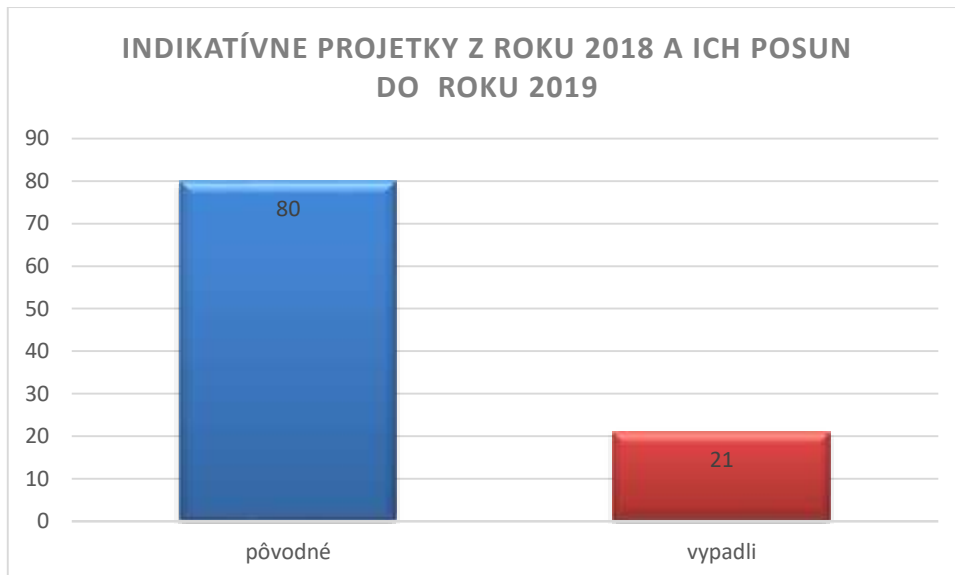
Národný projekt Transformácia Hornej Nitry – projekt pod OP LZ zameraný na realizáciu mäkkých opatrení na trhu práce, ktorého prijímateľom bude Trenčiansky samosprávny kraj v partnerstve s HBP, Odborovým zväzom pracovníkov baní, geológie a naftového priemyslu SR, s mestami Handlová, Prievidza a Nováky a úradmi práce v regióne. Projekt je zameraný na diagnostiku a analýzu zručností, prácu s komunitou, prácu s nemotivovanými zamestnancami, rekvalifikačné kurzy a prácu so zamestnávateľmi na podporu tvorby pracovných miest.

Špeciálna výzva pre región hornej Nitry zameraná na podporu malých a stredných podnikov – výzva pod OP VaI, ktorá by smerovala špecificky do regiónu hornej Nitry. Detaily projektu sú momentálne vo fáze diskusií.

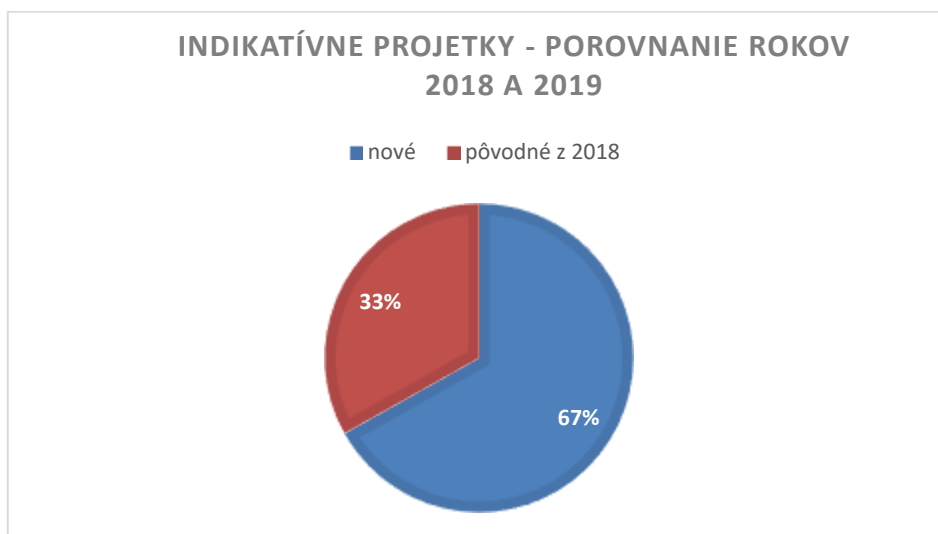
Tvorba zásobníkov indikatívnych projektov (2018, 2019). V procese prípravy Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra boli postupne tvorené 2 etapy zásobníka indikatívnych projektov, ktoré slúžili na identifikovanie potrieb regiónu.

V roku 2018 bolo do zásobníka zaslaných 80 projektových zámerov. V roku 2019 sa tvoril nový zásobník indikatívnych projektov, do ktorého sa zapojili pôvodní i noví potenciálni žiadatelia z regiónu.

Indikatívne projekty	Počet
pôvodné	80
vypadli	21

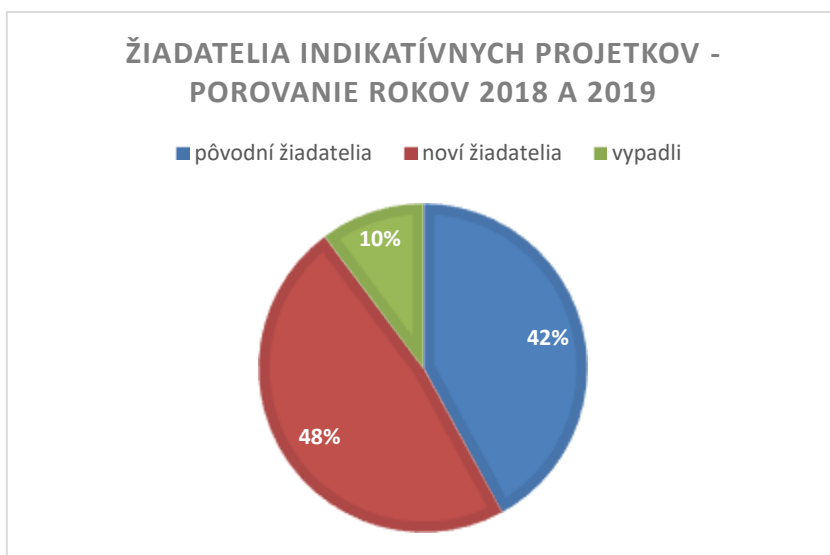

Indikatívne projekty	Počet
nové indikatívne projekty (2019)	123
pôvodné indikatívne projekty (2018)	59

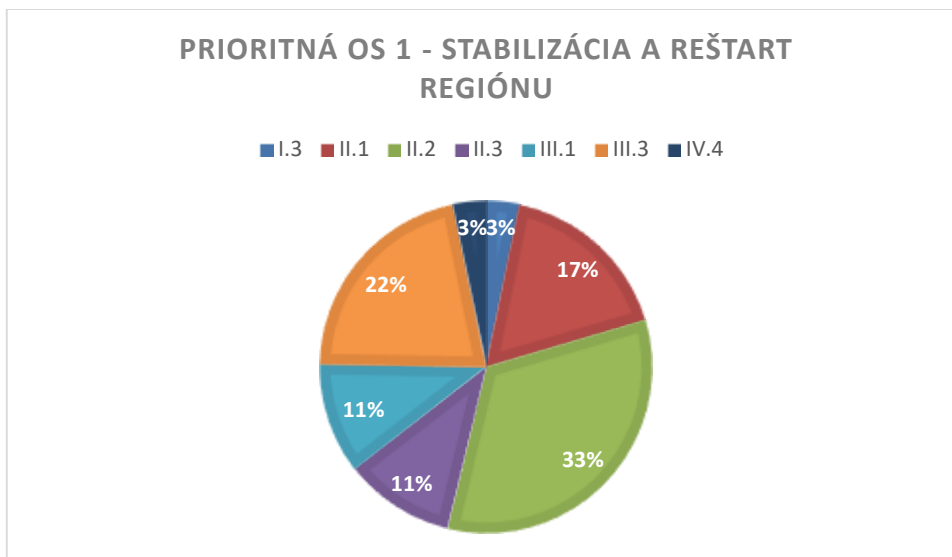
Do procesu prípravy indikatívnych projektových zámerov sa celkovo zapojilo 88 potenciálnych žiadateľov z regiónu. Zásobník indikatívnych projektových zámerov v roku 2019 zaznamenal oproti roku 2018 výrazný nárast nových žiadateľov, čo je pozitívny trend. Súčasne však svoje zábery nanovo neposlalo do nového zásobníka aj niekoľko pôvodných aktérov, napr. aj mesto Partizánske.

Žiadatelia	Počet indikatívnych projektov
žiadatelia z 2018	37
noví žiadatelia z 2019	42
žiadatelia 2018, ktorí vypadli zo zásobníka indikatívnych projektov 2019	9

Na základe navrhnutej prioritizácie indikatívnych projektov je v zásobníku pre prvú etapu implementácie Akčného plánu - Prioritná os 1 - Stabilizácia a reštart regiónu - zaslaných 93 projektových zámerov. Pomerne nízky počet projektov je z oblasti Zvýšenia sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva.

Prioritná os 1 - Stabilizácia a reštart regiónu	Počet projektov
I.3 Zvýšenie dostupnosti k nadradenej cestnej infraštruktúre	3
II.1 Podpora inovácií, výskumu a vývoja	16
II.2 Podpora tvorby nových udržateľných pracovných miest	31
II.3 Podpora rozvoja malého a stredného podnikania	10
III.1 Odstraňovanie environmentálnych dopadov a vplyvov	10
III.3 Rozvoj udržateľnej energetiky	20
IV.4 Zvýšenie sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva	3

Identifikované možné riziká implementácie a monitoringu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra:

- **Absencia informácie o procese monitorovania počas implementácie Akčného plánu.** Monitorovanie je systematický zber a vyhodnocovanie údajov a informácií o implementácii. Monitorovanie poskytuje predovšetkým údaje o napĺňaní cieľov, efektívnosti riadenia, dosahovaní výstupov, výsledkov a dopadov. Monitoring pomáha identifikovať správne i nesprávne postupy a rozhodnutia, dáva podklady k prípadným zmenám v realizácii projektov tak, aby sa dosiahli plánované ciele a ukazovatele. Úspešnosť implementácie a predovšetkým udržateľnosť podporených zmien je teda do veľkej miery závislá od správne navrhnutého a realizovaného procesu monitorovania.
- Akčný plán, vzhľadom na svoj rozsah a šírku je len rámcovým strategickým dokumentom. V Uznesení vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra **chýba viacero kľúčových informácií o procese implementácie**, napr. určenie konkrétnych nositeľov opatrení vrátane úloh pri ich napĺňaní, priority pre jednotlivé roky implementácie Akčného plánu, merateľné ukazovatele pre sledovanie cieľov Akčného plánu, proces prípravy výziev a pod.
- **Tematický nesúlad** medzi prioritizáciou indikatívnych projektov a prvými schválenými, resp. konzultovanými projektami. Jedná sa o realizáciu mäkkých opatrení na trhu práce, na ktorý je zameraný Národný projekt Transformácia Hornej Nitry NP. V rámci prioritizácie by mali byť ostatné projekty zamerané na zlepšenie vzdelávania a kvalifikácie pracovnej sily podporené až v 2. etape Prioritná os 2 – Zlepšenie života.
- Zo zásobníka indikatívnych projektov v roku 2019 **vypadli niektorí aktéri**, napr. mesto Partizánske.

- V zásobníku indikativných projektov sú pre oblasť **Zvýšenia sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva, predložené len 3 zámery.**
- V Štatúte a rokovacom poriadku Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra **nie je jednoznačne definovaný spôsob hlasovania kľúčových regionálnych a lokálnych aktérov, ako nositeľov zmeny** (podľa štatútu prizvané osoby).

2. Odporúčania pre budovanie kapacít pri transformácii uhoľného regiónu horná Nitra

Efektívne a udržateľné riadenie transformácie uhoľného regiónu horná Nitra si vyžaduje medzi sektorový a medzi rezortný prístup. Tieto prístupy sa opierajú o tri základné princípy:

- partnerstvo
- viacúrovňové riadenie
- synergie
- princíp partnerstva

Je definovaný článkom 5 NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1303/2013 a DELEGOVANÝM NARIADENÍM KOMISIE (EÚ) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Podľa Nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 by každý členský štát "...mal pre partnerskú dohodu a pre každý program osobitne vytvoriť partnerstvo so zástupcami príslušných regionálnych, miestnych orgánov verejnej správy, orgánov mestskej samosprávy a ostatných orgánov verejnej správy; hospodárskych a sociálnych partnerov a ostatných príslušných subjektov, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť..."

Viacúrovňové riadenie

Viacúrovňové riadenie je úzko previazané s princípom partnerstva. Je definované v Nariadení (EÚ) č. 1303/2013, ako aj Návrhu Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady pre programové obdobie 2021 - 2027:

"Partnerstvo a viacúrovňové riadenie

1. Čo sa týka partnerskej dohody a každého programu, každý členský štát v súlade so svojim inštitucionálnym a právnym rámcom vytvorí partnerstvo s príslušnými

regionálnymi a miestnymi orgánmi verejnej správy. Na partnerstve sa podieľajú títo partneri:

- a) príslušné orgány mestskej samosprávy a ostatné orgány verejnej správy;
- b) hospodárski a sociálni partneri; a
- c) príslušné subjekty, ktoré zastupujú občiansku spoločnosť, vrátane partnerov činných v oblasti ochrany životného prostredia, mimovládne organizácie a subjekty zodpovedné za podporu sociálneho začleňovania, rodovej rovnosti a nediskriminácie.

2. V súlade s prístupom viacúrovňového riadenia členské štáty zapoja partnerov uvedených v odseku 1 do prípravy partnerských dohôd a správ o pokroku, ako aj do prípravy a vykonania programov, a to aj prostredníctvom účasti v monitorovacích výboroch pre programy.”

Synergia

Synergiu vymedzuje Metodický pokyn CKO č.11 na zabezpečenie koordinácie synergických účinkov a komplementarít medzi EŠIF a inými nástrojmi podpory EÚ a SR ako:

“...spoločné a koordinované úsilie o dosiahnutie väčšieho vplyvu, účinnosti a efektivity vynaložených finančných prostriedkov.”

Synergia môže byť dosiahnutá:

- spojením finančnej podpory z jedného alebo viacerých EŠIF alebo z jedného alebo viacerých programov a z iných nástrojov EÚ a SR v jednom projekte (za predpokladu, že nedochádza k dvojitému financovaniu rovnakých položiek výdavkov)
- realizáciou po sebe idúcich projektov, ktoré na seba nadväzujú, alebo
- realizáciou paralelných projektov, ktoré sa navzájom dopĺňajú (za predpokladu, že nedochádza k dvojitému financovaniu rovnakých položiek výdavkov).

2.1 Odporúčania na vytvorenie podporných mechanizmov pre žiadateľov a prijímateľov pomoci z regiónu horná Nitra

- Vytvoriť poradenské a konzultačné služby pre budúcich žiadateľov a realizátorov projektov,

- Vytvoriť poradenské a konzultačné služby pri zakladaní nových neziskových organizácií,
- Upraviť model spolufinancovania, zníženie % spolufinancovania z vlastných zdrojov, pre žiadateľov v rámci implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu hornej Nitry,
- Zapojiť aktívnych aktérov do participatívnej prípravy výziev,
- Napomáhať partnerstvu všetkých sektorov,
- Vytvoriť nástroje a mechanizmy na podporu mladých projektových lídrov (grantové programy, vzdelávanie, sieťovanie s praxou a príkladmi dobrej praxe),
- Podporiť inovácie a zavádzanie prvkov sociálnej ekonomiky,
- Umožniť lokálnym aktérom a nositeľom zmeny aktívne sa podieľať na implementácii a monitoringu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu hornej Nitry,
- Vytvoriť funkčný mechanizmus monitoringu a implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu hornej Nitry,
- Zapojiť lokálnych aktérov do prípravy programového obdobia na roky 2021 – 2027.

2.2 Odporúčania na zmenu procesov pri implementácii a monitoringu Akčného plánu

Monitorovanie počas implementácie Akčného plánu

Na zavedenie procesu monitoringu implementácie Akčného plánu transformácie hornej Nitry boli navrhnuté a už čiastočne aj naplnené nasledujúce opatrenia.

K **Uzneseniu vlády Slovenskej republiky** k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra boli nami navrhnuté a následne zastupiteľstvom TTSK schválené **nasledovné doplnenia:**

Doplniť bod B.1

Pôvodné znenie:

zabezpečiť realizáciu a vypracovať každoročne aktualizáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra vrátane zoznamu projektových zámerov.

Navrhované znenie:

v spolupráci s Pracovnou skupinou pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra zabezpečiť realizáciu a monitoring Akčného plánu a vypracovať každoročne aktualizáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra vrátane zoznamu projektových zámerov

V súlade s doplneniami k Uzneseniu vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra sme navrhli doplnenia Štatútu a rokovacieho poriadku Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra:

Článok 1

Úvodné ustanovenie

Štatút a rokovací poriadok Pracovnej skupiny pre prípravu, implementáciu a **monitorovanie** Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra (ďalej len „štatút“) upravuje postavenie pracovnej skupiny, pravidlá jej činnosti, postavenie a pôsobnosť jej predsedu, podpredsedu a ostatných členov.

Zdôvodnenie:

Monitorovanie je pravidelná činnosť zameraná na sledovanie implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra prostredníctvom systematického zberu a vyhodnocovania údajov a informácií.

Monitorovanie vo všeobecnosti poskytuje údaje hlavne v rámci plnenia cieľov, riadenia a koordinovania, rozhodovania, realizovania, prijímania a plnenia opatrení.

Nakoľko sa každoročne budú pripravovať aktualizácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, vrátane zoznamu projektových zámerov, je **monitorovanie implementácie Akčného plánu nevyhnutné.**

Dopracovanie kľúčových informácií o procese implementácie

Na dopracovanie kľúčových informácií o procese implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu hornej Nitry boli navrhnuté a už čiastočne aj naplnené nasledujúce opatrenia.

K **Uzneseniu vlády Slovenskej republiky** k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra boli nami navrhnuté a následne zastupiteľstvom TTSK schválené **nasledovné doplnenia:**

Doplniť bod B.2

Pôvodné znenie:

nastavenie možností čerpania prostriedkov z EÚ fondov v programovom období 2014 – 2020

Navrhované znenie:

nastavenie možností čerpania prostriedkov z EÚ fondov v programovom období 2014 – 2020, **vrátane zabezpečenia participatívnej prípravy výziev na financovanie projektov pre naplnenie Akčného plánu**

Doplniť bod B.3

Pôvodné znenie:

nastavenie možností čerpania prostriedkov z EÚ fondov v programovom období 2021 – 2027

Navrhované znenie:

nastavenie možností čerpania prostriedkov z EÚ fondov v programovom období 2014 – 2020, vrátane zabezpečenia participatívnej prípravy výziev na financovanie projektov pre naplnenie Akčného plánu

Doplniť bod B.4

Pôvodné znenie:

pripraviť inštitucionálne zabezpečenie implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra do roku 2023 – na základe návrhu priorít Partnerskej dohody a inštitucionálneho zabezpečenia jej implementácie

Navrhované znenie:

pripraviť inštitucionálne zabezpečenie implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra do roku 2023 – na základe návrhu priorít Partnerskej dohody a inštitucionálneho zabezpečenia jej implementácie, **zadefinovať konkrétnych nositeľov opatrení z Akčného plánu, vrátane úloh pri ich naplňaní, vypracovať priority pre jednotlivé roky implementácie Akčného plánu, dopracovať merateľné ukazovatele pre sledovanie cieľov Akčného plánu**

V súlade s doplneniami k Uzneseniu vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra sme navrhli doplnenia Štatútu a rokovacieho poriadku Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra:

Článok 2

Zriadenie, postavenie a pôsobnosť pracovnej skupiny

(3) Pracovná skupina v oblasti svojej pôsobnosti najmä:

- (a) pripravuje podklady pre vypracovanie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra a koordinuje jeho spracovanie,
- (b) podieľa sa na monitorovaní Akčného plánu a vypracovaní každoročnej aktualizácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra vrátane zoznamu projektových zámerov
- (c) v súlade s Akčným plánom navrhuje priority pre jednotlivé roky implementácie Akčného plánu, vrátane návrhov merateľných ukazovateľov pre sledovanie cieľov Akčného plánu
- (d) podieľa sa na participatívnej príprave výziev na financovanie projektov pre naplnenie Akčného plánu
- (e) napomáha regiónu horná Nitra identifikovať, rozvíjať a realizovať projekty s potenciálom naštartovať životaschopnú ekonomickú a technologickú transformáciu,

- (f) koordinuje zabezpečenie implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra
- (g) koordinuje projekt z programu podpory štrukturálnych reforiem pre región horná Nitra.
- (h) spolupracuje so zástupcami podnikateľského sektora v SR a so zástupca miestnych akčných skupín

Zdôvodnenie:

V súlade s doplnením činnosti pracovnej skupiny o monitorovanie (článok 1), sú upravené aj pôsobnosti Pracovnej skupiny.

Pracovná skupina je expertný koordinačný orgán, ktorý sa podieľa na koordinácii prípravy, implementácie a **monitoringu** Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra.

Je nevyhnutné, aby Pracovná skupina, ktorá sa podieľala na príprave Akčného plánu, mala možnosť **participovať na jej pravidelných aktualizáciách.**

Akčný plán je vzhľadom na šírku a rozsah riešených tém pomerne všeobecný. Jedná sa o viacročný rámec zmien. Pre efektívnu implementáciu a následnú aktualizáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra je potrebné stanoviť **rámce pre hodnotenie pokroku**, ako sú priority pre jednotlivé roky implementácie Akčného plánu, vrátane návrhov merateľných ukazovateľov pre sledovanie cieľov Akčného plánu.

Na zabezpečenie implementácie Akčného plánu boli identifikované viaceré zodpovedné orgány na národnej o regionálnej úrovni. Ak má Pracovná skupina koordinovať implementáciu Akčného plánu a naštartovať životaschopnú ekonomickú a technologickú transformáciu, je nevyhnuté, aby **aktívne participovala na príprave výziev**, vrátane koordinácie indikatívnych harmonogramov výziev a opatrení jednotlivých zodpovedných orgánov.

Návrhy na možnú participatívnu prípravu výziev, resp. projektov – projekty mimo zásobník indikatívnych projektov

Ako prvé budú v rámci implementácie Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu hornej Nitry realizované projekty mimo zásobník indikatívnych projektov. Ide o prvé schválené projekty, ktoré budú v rámci transformácie hornej Nitry realizované, prípadne sú v pokročilom štádiu diskusií. Pri príprave väčšine z nich je vhodné využiť nástroj participatívnej prípravy výziev, resp. samotných projektov.

Výzva Inteligentný a lepší samosprávny kraj – výzva pod OP EVS, prostredníctvom ktorej bude možné posilniť inštitucionálne kapacity vo vybraných mestách. Trenčiansky

samosprávny kraj plánuje výzvu využiť na posilnenie personálnych kapacít na 4 mestách v regióne hornej Nitry.

Vhodná participatívna príprava projektu. Jedná sa o kľúčový projekt pre budovanie a posilnenie kapacít pre ďalšie plánované zmeny v regióne hornej Nitry.

Národný projekt Transformácia Hornej Nitry – projekt pod OP LZ zameraný na realizáciu mäkkých opatrení na trhu práce, ktorého prijímateľom bude Trenčiansky samosprávny kraj v partnerstve s HBP, Odborovým zväzom pracovníkov baní, geológie a naftového priemyslu SR, s mestami Handlová, Prievidza a Nováky a úradmi práce v regióne. Projekt je zameraný na diagnostiku a analýza zručností, prácu s komunitou, prácu s nemotivovanými zamestnancami, rekvalifikačné kurzy a prácu so zamestnávateľmi na podporu tvorby pracovných miest.

Vhodná participatívna príprava národného projektu. Je potrebné zosúladiť aktivity národného projektu a aktivít riešených v dopytovo orientovaných projektoch.

Špeciálna výzva pre región hornej Nitry zameraná na podporu malých a stredných podnikov – výzva pod OP VaI, ktorá by smerovala špecificky do regiónu hornej Nitry. Detaily projektu sú momentálne vo fáze diskusií.

Vhodná participatívna príprava výzvy. Dá sa predpokladať že do výzvy budú zapojení aj žiadatelia MSP zo zásobníka indikatívnych projektov.

Návrhy na možnú participatívnu prípravu výziev – projekty zo zásobníka indikatívnych projektov

V rámci prioritnej osi 1 Stabilizácia a reštart regiónu je vhodné participatívne pripraviť viacero výziev dopytovo orientovaných projektov.

I.3 Zvýšenie dostupnosti k nadradenej cestnej infraštruktúre

Pri príprave výzvy je potrebné zosúladiť aktivity financované v rámci Re-alokácie finančných zdrojov do OPII a ich použitia na infraštruktúrne projekty na hornej Nitre a aktivitami dopytovo orientovaných projektov.

II.1 Podpora inovácií, výskumu a vývoja

V zásobníku indikatívnych projektov je 8 projektov predložených s.r.o., resp. plánovanými novozaloženými spoločnosťami. Jedná sa o rôznorodé zameranie projektov - komponenty pre automobilový priemysel a železnice, gumársky a plastikársky priemysel, poľnohospodárstvo, batériové úložné systémy, zbrane. Ďalších 8 projektov je predložených akciovými spoločnosťami. Pri príprave výzvy je potrebné uvedené skutočnosti prediskutovať s riadiacim orgánom a nastaviť výzvu tak, aby reflektovala na celé spektrum potrieb regiónu horná Nitra a možných žiadateľov.

II.3 Podpora rozvoja malého a stredného podnikania

V zásobníku indikativných projektov je 10 projektov predložených s.r.o. a samosprávou. Zameranie projektov je vo viacerých prípadoch podobné - týka sa problematiky "inkubátorov" a "podporných nástrojov" pre začínajúcich podnikateľov. Bolo by vhodné pri príprave výzvy, resp. spracovaním projektov iniciovať spoločné plánovacie stretnutia s riadiacim orgánom, ako aj s potenciálnymi žiadateľmi.

Tematický súlad medzi prioritami podľa prioritizácie indikativných projektov a prvými schválenými, resp. konzultovanými projektami

V rámci tematického zosúladenia implementácie Akčného plánu transformácie hornej Nitry bolo by vhodné vymeniť priority IV.4 Zvýšenie sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva a IV.3 Zlepšenie vzdelávania a kvalifikácie pracovnej sily v rámci prioritnej osi 1 a 2.

Do prioritnej osi 1 Stabilizácia a reštart regiónu by bola vhodnejšia priorita IV.3 Zlepšenie vzdelávania a kvalifikácie pracovnej sily v rámci prioritnej osi 1 a 2. Tým by došlo i tematickému zosúladeniu dopytovo orientovaných projektov zo zásobníka a Národného projektu Transformácia Hornej Nitry. Následne do prioritnej osi 2 Zlepšenie života by bola zaradená priorita IV.4 Zvýšenie sociálnej starostlivosti ohrozených skupín obyvateľstva.

Umožniť všetkým členom Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra hlasovať o procesoch týkajúcich sa implementácie, monitoringu a aktualizácie Akčného plánu

V súlade s doplneniami k Uzneseniu vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra sme navrhli doplnenia Štatútu a rokovacieho poriadku Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra:

Článok 3

Členovia pracovnej skupiny

5) Každý člen pracovnej skupiny, **vrátane prizvaných osôb**, má hlasovacie právo a má pri hlasovaní 1 hlas.

Zdôvodnenie:

Pracovnú skupinu tvoria členovia pracovnej skupiny a prizvané osoby.

Prizvanými osobami sú zástupcovia podnikateľského sektora, odborového zväzu, zástupcovia neziskového sektora a expertných skupín.

V prípade prizvaných osôb sa jedná o kľúčových lokálnych aktérov, ako nositeľov zmeny.

Aby bol dodržaný princíp partnerstva, je potrebné aby bolo hlasovacie právo priznané nielen členom pracovnej skupiny (štátna späva a samospráva), ale i prizvaným osobám.

Prizvané osoby vymenúva a odvoláva predseda pracovnej skupiny. Ich účasť je teda vopred posúdená a schválená. Prizvané osoby sú experti, ktorí aktívne participovali na príprave Akčného plánu. Preto je pre úspešnú implementáciu Akčného plánu nevyhnutné, aby bol pre všetkých – členov pracovnej skupiny i prizvané osoby - vytvorený rovnocenný a partnerský priestor pre ich názory a skúsenosti.

2.3 Nástroje na stanovenie prioritizácie plánu implementácie projektov v rámci Akčného plánu

Participatívna príprava výziev

Pre efektívne čerpanie finančných prostriedkov pre projekty v zásobníku a nové projekty je potrebné, aby sa výzvy tvorili participatívne spolu riadiacimi orgánmi. To znamená že aj miestni aktéri a členovia Pracovnej skupiny by mali mať možnosť ovplyvniť ako budú výzvy koncipované a aké kritéria musia plniť podporené projekty. Napríklad by mohli navrhnúť, že každý projekt ktorý bude napomáhať transformácii uholného regiónu hornej Nitry, musí byť v súlade s udržateľným využívaním a ochranou životného prostredia a ak sa o financovanie uchádza fosílna firma, musí mať vypracovaný dekarbonizačný plán, teda plán ako znižovať svoj príspevok ku klimatickej kríze.

Participatívna príprava výziev ako nástroj

Pre úspešný proces participácie pri nastavovaní výzvy platia všeobecné podmienky pre úspešnú participáciu ako takú, napr. záujem všetkých aktérov participačného procesu o participáciu (nie iba vynútená účasť zvonku, tzv. pseudoparticipácia), voľný prístup všetkých aktérov ku „vstupným“ údajom, vyčlenenie aspoň min. času na prácu a diskusiu, schopnosť formálnych autorít „odovzdať“ časť rozhodovania skupine, ktorá je na participáciu oslovená (pripomienky nesmú byť na konci „hodené do koša“ bez jasného vysvetlenia), znalosť procesu (čo sa bude diať a kedy, čo sa sane s pripomienkami „zvonku“) atď.

Princípy

- využiť existujúce štruktúry, inštitúcie, pracovné skupiny;
- pri participácii – od ľudí z regiónu a expertov prichádzajú odporúčania, dáta, pripomienky, ale rozhodnutie o ich akceptovaní a využití v definitívnom texte výzvy však zostáva na riadiacom orgáne (RO);
- zvyšuje sa zodpovednosť ľudí na RO/SORO, ktorí nakoniec prijímajú rozhodnutia, čo bude vo výzve a ako – aby videli a rozoznali pripomienky „zvonku“, ktoré by boli „šité na mieru“ a boli špecifické tak, že by zvýhodňovali jeden typ žiadateľov

- a pod. (efekt „uzavreté ihrisko“);
- je potrebné hovoriť o tom, kde je deliaca línia medzi participáciou (a obhajobou spoločných resp. verejných záujmov, snahou o legitímnu obhajobu záujmov verejnosti) a konfliktom záujmov (a teda presadzovaním individuálnych resp. úzkych skupinových záujmov);
 - okruh odborníkov na Slovensku je často mimoriadne úzky, nie je možné expertov zvonku žiadať o názory a zapojenie sa do tvorby podkladov pre výzvy, a následne ich a priori považovať za osoby v konflikte záujmov, resp. považovať aj organizácie, v ktorých pôsobia za subjekty v konflikte záujmov;
 - konflikt záujmov sa nedá úplne odstrániť, dá sa obmedziť jeho riziko transparentnosťou.

Nástroje metodiky tvorby projektov na tvorbu plánu implementácie na jednotlivé roky

Na prípravu detailnejšieho plánu implementácie Akčného plánu na jednotlivé roky, príp. dlhšieho obdobia, je možné použiť niekoľko overených projektových nástrojov doporučených Európskou komisiou - Riadenie projektového cyklu - Project Cycle Management (PCM).

Metodika Riadenia projektového cyklu - Project Cycle Management (PCM) bola vyvinutá koncom 60 - tych rokov ako pomocný nástroj pre „US Agency for International Development“ na zlepšenie plánovania a hodnotenia projektov, resp. programov.

Z ponúkaných nástrojov PCM sa pre potreby implementácie projektov v rámci Akčného plánu zameriame len na nástroje analýz – analýza problémov, analýza cieľov a analýza stratégií.

ANALÝZA PROBLÉMOV („strom problémov“)

Analýza problémov sa zameriava na identifikovanie reálnych problémov, ktoré majú vysokú prioritu. Analýza problémov tvorí pevný základ pre následné stanovenie cieľov projektu. Analýza sa prezentuje v diagramovej forme, kde sa hore uvádzajú dôsledky a pod nimi sú ich príčiny.

Základné kroky pri tvorbe stromu problémov:

Krok 1: Pomenovanie problémov, ktoré boli posúdené ako prioritné.

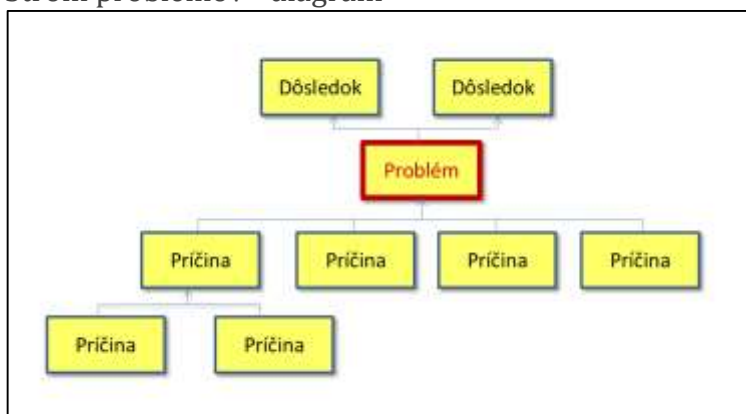
Krok 2: Z identifikovaných problémov vyberieme základný problém

Krok 3: Pomenovávame príčiny vzťahujúce sa k základnému problému. Analyzujeme, čo daný problém spôsobilo a tiež pomenovávame dôsledky resp. čo sa deje v dôsledku toho že sa problém nerieši

Krok 4: Začneme stavať hierarchiu príčiny a dôsledku. Pod základný problém sa umiestňujú tie príčiny, ktoré ho priamo spôsobujú. Nad základný problém sa umiestňujú

problémy, ktoré sú ním priamo spôsobené. Ak problém spôsobuje viac ako jedna príčina, spôsobujúca problém dáme ich strome problémov na jednu úroveň.

Strom problémov - diagram

ANALÝZA CIEĽOV („strom cieľov“)

Analýza cieľov slúži na predstavenie situácie tak ako by mala vyzerat' v budúcnosti, keď budú identifikované problémy vyriešené. Súčasne nám umožní Overenie hierarchie, či jedna zmena automaticky prináša ďalšiu

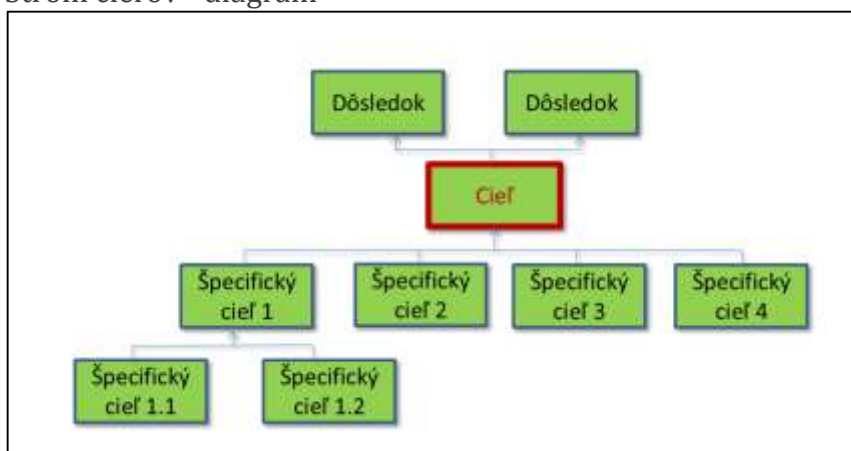
Základné kroky pri tvorbe stromu cieľov:

Krok 1: Všetky identifikované problémy, príčiny a dôsledky zo stromu problému preformulujeme na pozitívne tvrdenia, tak, aby boli reálne a dosiahnuteľné:

- Z problému dostaneme cieľ projektu.
- Z príčin dostaneme špecifické ciele.
- Z dôsledkov dostaneme dopady.

Krok 2: Skontrolujte správnosť hierarchických vzťahov medzi špecifickými cieľmi, cieľom a dopadmi. Ak je logika v strome cieľov nesprávna, je potrebné upraviť strom problémov a následne dorobiť strom cieľov.

Strom cieľov - diagram

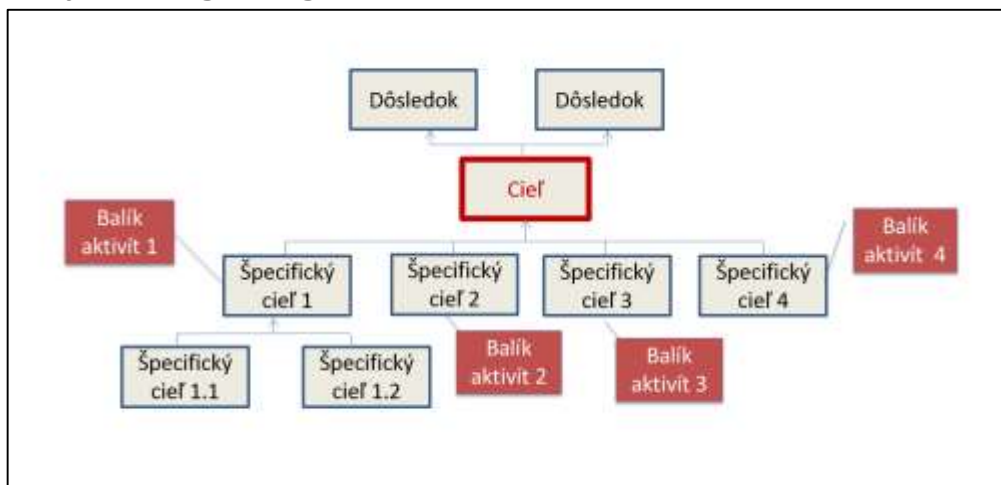
ANALÝZA STRATÉGIÍ

Počas procesu analýzy problémov a cieľov sa diskutuje o výhodách a nevýhodách spojených s rôznymi spôsobmi riešenia identifikovaných problémov. Tieto otázky a návrhy by mali byť podrobnejšie preskúmané aby sa dal stanoviť predpokladaný rozsah zmeny skôr, než sa začne detailné plánovanie.

V tejto fáze by sme sa mali pýtať nasledovné otázky:

- Musia byť podchytené všetky identifikované problémy alebo len niektoré vybrané?
- Aký musí byť rozsah zásahov (aktivít) ktoré povedú k dosiahnutiu želaných výsledkov a podporili by udržateľnosť?
- Je vhodnejšie implementovať zmeny zhora, alebo podporiť lokálne vlastníctvo projektu a rozvoj kapacít lokálnych inštitúcií?
- Sú plánované investičné a neinvestičné náklady reálne?
- Ktorá možnosť je finančne najefektívnejšia?
- Ktorý prístup bude mať najpozitívnejší dopad na potreby cieľových skupín?
- Ako a čím môžu byť eliminované prípadné negatívne dopady?

Analýza stratégií - diagram

Príklady kritérií, ktoré zohľadnia priority regiónu pri výbere projektov

K navrhnutým kritériám je potrebné stanoviť váhové kritériá. Uvedené je len ako príklad niekoľkých možných kritérií.

- Zastavenie odlivu mladých (negatívna migrácia)
 - o zvýšenie atraktívnosti územia
 - o zavádzanie inovácií
 - o benefity pre mladých
- Zlepšenie stavu životného prostredia
 - o odstraňovanie environmentálnych záťaží
 - o energetika
- Zlepšenie kvality života obyvateľov
 - o kvalita a dostupnosť sociálnych a zdravotných služieb
 - o kvalita a dostupnosť vzdelávania

Použité zdroje:

- Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra,
- Štatút a rokovací poriadok Pracovnej skupiny pre prípravu a implementáciu Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra,
- Uznesenie vlády Slovenskej republiky k Akčnému plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra,
- Priebežný zásobník indikatívnych projektov (2019),
- Zoznam projektových zámerov (2018),
- Systém riadenia EŠIF,
- NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1303/2013 a DELEGOVANÝM NARIADENÍM KOMISIE (EÚ) č. 240/2014 zo 7. januára 2014 o európskom kódexe správania pre partnerstvo v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov,
- Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013,
- Návrh Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady pre programové obdobie 2021 – 2027,
- Metodický pokyn CKO č.11 na zabezpečenie koordinácie synergických účinkov a komplementarít medzi EŠIF a inými nástrojmi podpory EÚ a SR,
- Metodika riadenia projektového cyklu, Projekt Cycle Management
- <http://www.zivotpouhli.sk>

Analýza výsledkov aktivít a odporúčania pre budovanie kapacít pre transformáciu uhoľného regiónu horná Nitra sú realizované v rámci projektu Sustainable projects for the coal region in transition, financovaného Bridge 47 • Building Global Citizenship

BRIDGE 47

This publication has been prepared with the financial assistance of the European Union, the Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit and the European Climate Initiative - EUKI and the European Climate Foundation. Its content is the sole responsibility of CEE Bankwatch Network and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the donors.

Supported by:

based on a decision of the German Bundestag

